

НАЙДОВШИЙ ДЕНЬ В УКРАЇНІ

Перші 24 години довгоочікуваного контрнаступу українських військ можуть стати найдовшими для Збройних сил України. Як сказав німецький фельдмаршал Ервін Роммель своєму ад'ютанту перед очікуванням вторгнення союзників у Нормандію в 1944 році: «Перші 24 години вторгнення будуть вирішальними. ... Для союзників, як і для Німеччини, це буде найдовший день».

Більшість спекуляцій і дебатів точаться навколо того, коли й де українські війська завдадуть удару, наскільки велике наступальне угруповання збрала Україна, і який вплив матиме нещодавно поставлена західна зброя. Навряд чи хтось за межами українського вищого командування знає, чи має Україна зараз вирішальну перевагу у вогневій потужності, боєприпасах, чисельності військ і логістиці на полі бою. Що ми точно знаємо, то це те, що в останні місяці війна все більше визначається виснаженням – жодна зі сторін не має вирішальної переваги, і жодна з них намагається виснажити іншу. Що б не сталося в день «Д» для України, українським військам буде нелегко уникнути характеру війни на виснаження, навіть якщо вони будуть чисельними, добре підготовленими і добре оснащеними.

Для України є, мабуть, лише один спосіб уникнути виснаження в перші години майбутнього наступу: спровокувати параліч російського військового керівництва і паніку серед російських рядових та сержантів. Найбільший шанс на успіх Україна матиме в тому разі, якщо російські солдати втечуть від наступаючих українських військ без особливого бою. Навіть якщо співвідношення сил було вигідним для України, одного цього було б недостатньо для досягнення такого ефекту. Швидше за все, нематеріальні фактори, такі як тактична несподіванка, лідерство на полі бою і бойовий дух, будуть вирішальними в перші 24 години після початку наступу. Саме ці нематеріальні фактори, а не лише зброя, допоможуть визначити, чи вдасться українцям нагнати паніку на росіян, паралізувати російське військове керівництво і спричинити тимчасовий збій у системі командування й контролю. У цьому сценарії українські бронетанкові колони проривають багатопланову російську оборону, швидко просуваються в російський тил і загрожують вузлам управління, таким як військові штаби і центри постачання, посилюючи паніку й параліч.

Саме такий зрив з російського боку стався під час блискавичного контрнаступу України у вересні 2022 року на Харківщині. Українці створили умови для наступу кампанією артилерійських обстрілів. Тоді, незважаючи на те, що росіяни спостерігали за українським нарощуванням сил, нападники досягли тактичної несподіванки, переважали чисельно, викликали тимчасову паніку і спровокували збій у російському командуванні та управлінні. Все це затримало швидку відправку російських резервів, які могли б стабілізувати лінію фронту. В результаті за 10 днів Україна звільнила понад 6 000 квадратних кілометрів окупованої Росією території. Перші 24 години цього наступу були вирішальними, оскільки початковий український наступ і використання прориву в лінії фронту спровокували хаос і паніку на російській стороні. У майбутньому весняному наступі Україна, ймовірно, спробує повторити блискавичний характер Харківської наступальної операції.

Досягнення тактичної несподіванки в перші години наступу матиме вирішальне значення, оскільки це збільшує шанси на локальну вогневу перевагу і вигідне співвідношення сил, принаймні на короткий період часу. Для цього не потрібно, щоб збір військ залишався в таємниці – що в будь-якому випадку мало ймовірно, враховуючи супутникові знімки, а також дешеві й поширені на полі бою безпілотники.

Навпаки, щоб розтягнути російські сили і не допустити концентрації захисників, Україні потрібно буде залишити Росію в невіданні щодо того, де і коли ці зібрані сили завдадуть удару. Водночас, Україна має переконатися, що місце, обране для спроби прориву, може бути швидко розширене для забезпечення глибокого проникнення – наприклад, шляхом швидкого захоплення важливих доріг, перехресть чи залізничних вузлів.

Звичайно, спочатку потрібно буде подолати російську оборону. Аналітик української розвідки поділився описом ешелонованої російської оборони на півдні країни: величезна мережа мінних полів, пірамідальних бетонних блоків, протитанкових ровів, бліндажів і траншей. Більше того, після поразки під Харковом і відступу з Херсона Росія розгорнула більшу кількість військ уздовж значно коротшої лінії фронту.

Україні буде дуже важко досягти достатньої вогневої переваги, щоб швидко знищити цю багатопланову оборону, і так само важко сконцентрувати достатню кількість військ для швидкого захоплення російських позицій. (Для успішного наступу завжди потрібно, щоб нападник значно переважав за чисельністю тих, хто обороняється). Набирати обертів під шквальним російським вогнем буде особливо складно з огляду на необхідність подолання багатопланової оборони: розмінування смуги для проходу танків та інших транспортних засобів, розчищення «зубів дракона» і прорив ровів – все це вимагає спеціалізованого обладнання і навичок. Найбільш вірогідний шлях до успіху для українців – змусити росіян залишити свої оборонні позиції без бою – можливо, спровокувавши паніку, що їхні позиції обійшли з флангу і тепер їм загрожує небезпека бути відрізненими та оточеними. Цього можна досягти, знайшовши місце в російській обороні, де слабші шари, значно відволікаючи російські сили з локальною і тимчасовою вогневою перевагою, і просуваючись в тил захисників. Це може бути єдиним реалістичним варіантом для українців досягти швидкого і глибокого стратегічного прориву.

На цьому етапі тактичне лідерство матиме вирішальне значення, і особливо здатність ухвалювати та виконувати рішення на нижчих командних рівнях для використання різних можливостей на полі бою. Кожна військова операція – це, так чи інакше, організований хаос. Це ще більш справедливо для нападників: підрозділи можуть звернути не туди, координація може бути ускладнена через глушіння ворогом зв'язку, і навіть точно визначити місцезнаходження ворога значно важче саме під час руху.

Лідерство на полі бою також має вирішальне значення, оскільки воно безпосередньо впливає на бойовий дух. Солдати, які не довіряють своїм військовим лідерам, бо останні здаються переважаними труднощами ведення бойових дій, швидко побачать, як їхній бойовий дух випаровується. Якщо це станеться, на початковому етапі наступу саме серед українців може спалахнути паніка. Молодші тактичні командири мають виявити слабкі місця в російській обороні і швидко використати їх, просуваючи якомога більше бронетанкових з'єднань через це конкретне місце, щоб потрапити в російський тил. Це вимагає величезних ризиків і, як наслідок, потребує високомотивованих військ.

Окрім тактичної несподіванки, лідерства і морального духу, є ще один фактор, який визначатиме успіх контрнаступу: якою мірою російська сторона зможе швидко мобілізувати свій оперативний резерв? Якщо загальна паніка заблокує дороги відступаючими російськими військами, мобільним резервам, що знаходяться в тилу, буде важко дістатися до лінії фронту в точці прориву – якщо ці російські резерви взагалі будуть доступні.

Перші 24 години майбутнього весняного наступу справді можуть стати найдовшим днем для України. У довгостроковій перспективі українським збройним силам буде важко уникнути горнила виснаження в цій сухопутній війні, що базується на використанні артилерії. Українці можуть досягти тактичного успіху, якщо їм вдасться викликати параліч російського військового керівництва і паніку серед військ, спровокувавши розгром на початковій фазі контрнаступу. Чи буде цього достатньо для досягнення Україною довгострокових стратегічних переваг – не кажучи вже про перемогу у війні – це вже інше питання.

Франц-Штефан ГАДІ,
старший науковий працівник
Міжнародного інституту стратегічних досліджень
Foreign Policy, 18 квітня 2023 року

Переклад з англійської Вікторії О. Романчук